

נהורא

אורות של אמונה לדרך החיים

החדה תא

מלוקט מדברות
קדשו ותורתו של
האדמו"ר רבי דוד חי
אביחצירא שליט"א

גיליון יז

פרשת דברים-חזון תשפ"ו

פניני דעת לנתיבות חיי היום

חליצת המנעלים - הציפייה לגאולה והסרת קללת האדמה בתשעה באב

ועולה. שכן עיקר השכינה הייתה שרויה בתחתונים, וכיוון שחטא אדם הראשון נסתלקה השכינה לרקיע הראשון. ממילא מובן שכאשר נסתלקה השכינה מן הארץ, מיד נתקללה האדמה ונגזר עליה בעצבון תאכלנה כל ימי חייה.

ברכת הצרכים וסוד ימי הקדושה

לאור הקדמה זו מבאר ה"בני יששכר" בטוב טעם מדוע החשיבו רבותינו את לבישת המנעלים למצווה גדולה שכזו. ההפסק הזה הוא הכרחי כדי לחצוץ בין האדם לבין הקללה, ולכן אנו מברכים בכל בוקר על המנעלים שעשה לי כל צרכי, משום שכל צרכיו של האדם הם לחפץ בברכה ולהפסיק ולהתרחק מן הקללה.

על דרך זו יבואר היטב הטעם הפנימי לאיסור נעילת סנדל ביום הכיפורים. ביום הקדוש ביותר בשנה, אף הארץ עצמה מתקדשת בקדושת היום ויוצאת באותה עת מן הקללה אל הברכה, וממילא שוב אין צורך בשום הפסק וחציצה. וכן הוא הדבר בתשעה באב, שהוא היום המקווה לישועה אשר בו נולד משיח בן דוד. גם ביום זה נאסרה עליו נעילת הסנדל, כדי להורות ולרמוז בנפשנו שדווקא על ידי משיח בן דוד תצא האדמה סוף סוף מקללתה הארוכה, ותשוב כולה אל הברכה והשלימות כבימי גן עדן.

הוראה למעשה:

דברים אלו מעניקים לנו זווית ראייה חדשה ומאירה על צום תשעה באב. בערב הצום, כאשר אנו חולצים את נעלינו ורגלינו נוגעות בארץ, אל לנו לחוש רק את כאב החורבן ואת חסרון הנחת. ניקח עמנו למשך הצום את המחשבה המרוממת כי החליצה הזו היא מעשה של ציפייה ואמונה יוקדת. נחוש כי למרות ההסתר העמוק, דווקא ביום זה נולד הגואל ומתחיל מהלך התיקון. נישא תפילה מעומק הלב שמציאות הברכה שאנו מסמלים כעת בחליצת הנעליים תהפוך למציאות קבועה, והאדמה תתקדש בהתגלות השכינה בבניין בית מקדשנו במהרה בימינו.

אבלות של ציפייה

לקראת יום תשעה באב, עת אנו יושבים על הארץ ונוהגים במנהגי אבלות, ניכר ביותר האיסור על נעילת הסנדל. במבט פשוט, נדמה כי זהו אך ורק ביטוי של עינוי, צער ושפלות קומה. אולם, חכמי הסוד וצדיקי הדורות חושפים בפנינו כי דווקא במנהג זה טמון סוד נפלא של נחמה והבטחה לגאולה העתידה, מהלך פלאי המחבר בין חטאו של אדם הראשון ללידתו של משיח בן דוד.

להפסיק בין קדושת האדם לקללת האדמה

אמרו חז"ל (שבת קכ"ט א) לעולם ימכור אדם קורות ביתו וייקח מנעלים לרגליו. בביאור דבריהם העמוקים והחשיבות העצומה שייחסו רבותינו לנעילת מנעלים, כתב הרה"ק בעל **בני יששכר** (אגרא דפרקא אות דש) דברים יקרים. בהקדמו את דברי הרה"ק מהר"ם **חאגיז** ע"ה בספרו **משנת חכמים** שהביא בשם חכמי הרמז, כי עניין לבישת המנעלים הוא כדי שלא ייגע בשרו של האדם באדמה. שכן, בעקבות חטאו של אדם הראשון נתקללה האדמה, כדרכיב (בראשית ג' ז') ארצה האדמה בעבונך, ועל כן אנו עושים הפסק בין הרגל לבין האדמה הארוכה.

מוסיף שם לבאר, כי משום כך, במקום של אדמת קודש שיצאה מכלל ארור לכלל ברוך, יש לילך יחף. וזהו מה שאמר השם יתברך למשה רבנו (שמות ג' ה) של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא.

סילוק השכינה בעקבות החטא

על יסוד הדברים הללו ניתן להוסיף ולהבין את המבואר במדרש (בראשית רבה ט' ז), כי לפני החטא של אדם הראשון הייתה השכינה שרויה בתחתונים, ורק על ידי החטא נסתלקה. חז"ל דייקו זאת מן הפסוק (בראשית ג' ח) וישמענו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום, שלא נכתב בפסוק מתהלך אלא מתהלך, דהיינו מקפץ

הלכות, בפרט בדורות שלנו שבהם רב ההסתר. במאמריו (לפרשת ויגש שנת תרפ"ט ולפרים שנת תרפ"ז) ביאר כי מה שאנו מבקשים בסיום תפילת הלחש יהיו לרצון אמרי פי, הכוונה היא שאף אם עתה לא נתקבלו התפילות, יבוא יום והן יהיו לרצון, כי אצל יהודי אין מציאות של צועק ואינו נענה, וכדברי הגמרא שעל האדם לדפוק על שערי רחמים שוב ושוב.

יתרה מזאת, במאמריו לתג השבועות (שנת תרע"ז) הוסיף האמרי אמת' חידוש עצום. ידועים דברי הספרים הקדושים שתפילה ללא כוונה היא כגוף בלא נשמה. אולם כשם שיש תחיית המתים לגופות, כך יש תחיית המתים לתפילות. לעתיד לבוא, עת תתגלה הגאולה השלימה, יחיו מחדש כל אותן תפילות שנראו יבשות, שגרתיות וחסרות חיות. כל התפילות הללו יעלו ויוכנסו אל דביר בית המקדש. שחרי אם לנצמות היבשות בחזון יחזקאל הבטיח השם יתברך להפחית בהן רוח חיים, קל וחומר שתפילה וברכה שיוצאת מפי איש ישראל תזכה לאותה חיות מחודשת.

אבני הבניין של בית המקדש

בדרך זו האיר הרה"ק בעל **תפארת שלמה** ע"ה (פרשת ראה דה"א כי) אור גדול על מהות השראת השכינה בבניין בית המקדש. הכתוב אומר (דברים י"ב ה) כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מקל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה. ה"תפארת שלמה" מדקדק בפסוק ושואל, תחילה, מדוע נאמר מקל שבטיכם בעוד שבהמשך הפרשה נאמר באחד שבטיכם. שנית מדוע התורה נוקטת בלשון סתומה אשר יבחר ה', וכי משה רבנו לא ידע שהמקום הוא בירושלים בהר המוריה, מקום שכבר הוכן מראש על ידי האבות הקדושים שקראו לו הר, שדה

המשך בעמוד הבא

בצל האמונה

פרקי חזון לחיים של רוגע ושלווה

בניין של דמעות - כוחה של כל תפילה לקרב את הגאולה ולבנות את המקדש

לכל תפילה יש את השעה שלה

המשנה (אבות פרק ד' משנה ג') מלמדת אותנו שאין לך אדם שאין לו שעה. בספרי החסידות דורשים בדברי המשנה עומק נוסף ומבארים כי המילה שעה מכוונת לקבלת התפילות, על משקל הפסוק (בראשית ד' ה) ואל קון ואל מנחתו לא שעה. כלומר, אין לך אדם שאין לו שעה ורצון מלפני אדון הכל לקבל את תפילתו, שכן אין שום תפילה שהולכת חלילה וחס לריק. בפשטות, כוונת הדברים היא שלכל תפילה יש את העת והזמן המדויק שבו היא עתידה להתקבל.

יסוד זה מפורש במדרש אגדה (פרשת מקץ מא' סימן א) המפרט כיצד כל תפילה נענית במועדה. יש תפילה שנענית למאה שנה כפי שמצינו באברהם אבינו. יש תפילה שנענית לתשעים שנה כשרה אמנו, לשמונים שנה כמשה רבנו, ולשבעים שנה כנאולת בבל. המדרש ממשיך ומונה תפילות שנענו לאחר שישים, חמישים, ארבעים ועשרים שנה. ואף מציין תפילות שנענו בתוך עשר שנים, שנה, ארבעים יום, שבעה ימים, שלושה ימים, ובסוף גם תפילה שנענית מיד בתוך שעה אחת ואפילו כזו שלא תצא מפי אומרה עד שנענית, כפי שנאמר במשה על ים סוף (שמות י"ד טו) מה תצַעק אלי. יש שהשם יתברך ממתיין לסך מסוים של תפילות כדי שתבוא הישועה, וכאשר מתמלאת הסאה הידועה לפניו, הישועה צומחת בזמן הנכון לה.

תחיית המתים של התפילות

לעיתים אנו מתפללים ממעמקים ונדמה לנו כי השמיים סגורים. אך דברים אלו הם מכבשנו של עולם. הרה"ק בעל **אמרי אמת מגור** ע"ה הרבה לעורר על כך ולחזק את

מְשִׁלְחָן הַמִּלְכִּים

להיוולד בכל יום מחדש – סוד אריכות הימים של המגיד מקוז'ניץ

כוחה של התחדשות בעבודת השם

חיו של האדם בעולם הזה קצובים הם, ולכל נשמה היוורת לעולם ישנו תפקיד מדויק ושליחות שעליה להשלים. לעיתים אנו מרגישים שחיקה או חולשה, אך גדולי הדורות לימדונו כי סוד החיות ואריכות הימים טמון בהתחדשות מתמדת של יעדים רוחניים. כאשר יהודי מקבל על עצמו להוסיף בעבודת השם, ללמוד דרכים חדשות וללמד אחרים, הוא מוֹשֵׁךְ על עצמו שפע של חיים חדשים ממקור החיים, ומאריך את ימיו בטוב ובנעימים.

כלביא יקום וכארי יתנשא

מסופר על הרה"ק המגיד מקוז'ניץ ז"ע שהיה חלש מאוד בגופו, עד כדי כך שבבואו להתפלל היה זקוק להיתמך בשני צדדיו מרוב חולשה. אך לפתע, בהגיעו לתפילת ברוך שאמר, היה קם כלביא ומתנשא כארי. הוא היה מתגבר לעבודת השם יתברך בכוחות עצומים, ומרוב עבודתו, דבקו והתאמצותו בתפילה, היה נופל לאחר מכן על יצעו באפיסת כוחות. למרות חולשתו העצומה, המגיד הקדוש חי יותר מכל צדיקי דורו וזכה לאריכות ימים ושנים מופלגת.

יעדים חדשים המוֹלִידים שנות חיים

את פשר הפלא הזה הסביר המגיד הקדוש בעצמו. הוא גילה כי היות שקיבל על עצמו משנה לשנה תפקידים ויעדים חדשים בעבודת הבורא, הרי שבכל פעם שהסתיים תפקידו עלי אדמות וכביכול הוצרך להסתלק מן העולם, הוא מיהר וקיבל על עצמו תפקיד ויעוד חדש. מכוח קבלת התפקיד החדש, ניתן לו זמן נוסף מן השמיים להשלים, וממילא זכה לאריכות ימים. וכך נמשך הדבר משנה לשנה, עד שנתבקש לשיבה אל מעלה.

על דרך זו ידועה עובדה פלאית נוספת. בכל פעם שהיה המגיד מקוז'ניץ ע"ה חולה, היה שולח להביא אליו את הרה"ק היהודי הקדוש מַפְּשִׁיטָה ע"ה. אמר המגיד הקדוש את הטעם לכך, היות שהוא כבר זקן ואפסו כוחותיו, הוא השלים בדעתו להסתלק מן העולם. אולם, כאשר בא אליו היהודי הקדוש והשמיע

בפניו עצות ודרכים חדשות בתורת השם ובעבודתו, מצא המגיד שמוטל עליו לחיות עוד, כדי שישלים להשיג גם את הדרכים החדשות הללו ששמע מן היהודי הקדוש.

זיכות התלמידים מתווספים ימים

יסוד זה, שאריכות הימים תלויה בשליחות ובהוספת חיים רוחניים לאחרים, מבואר גם בדברי מַרְנָה הַחַתֵּם סוֹפֵר ע"ה (בספרו תורת משה לפרשת כי תבוא ד'ה והותירך). החתם סופר כותב שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיוון שהשלים שליחותו הרי הוא כביכול ראוי להסתלק מן העולם. אולם, אם הוא עוסק בחינוך בניסיון ותלמידים לעבודת השם, אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמוד. וזהו שכתוב (דברים ל ט) והותירך ה' אֶלְקֶיךָ וכו' בְּפֶרִי בְטָנְךָ, שזיכות הבנים והתלמידים, שהרי גם התלמידים בכלל בנים הם, יזכה לתוספת ימים ושנות חיים.

וכן הוסיף החתם סופר במקום אחר (בהקדמתו פתוח חותם לשירת חלק ירד) שמתעם זה רואים צדיקי הדורות שזוכים לאריכות ימים ושנים. אף שבוודאי השלימו בנערותם את כל שליחותם בעולם הזה, אך כיוון שרבים צריכים להם כדי ללמוד מהם תורה ויראת שמים, על כן מאריכים שנותיהם בעולם לצורך לימוד תורה לרבים. הדברים הללו בהירים ומאירים כספירים, ומעידים על גדלות תורתו הקדושה המסייעת ללומדיה ולעמליה, הן להתיישב כוח הגשמיות, והן לברך, לרפא ולהאריך את ימי האדם בטוב ובנעימים.

נקודה לחיים:

דברים אלו נוטעים בנו כוח עצום להתחדשות. פעמים שאדם חש עייפות, שחיקה רוחנית או מיצוי בעבודת השם. העצה לחיים מלא משמעות היא להציב לעצמנו יעדים חדשים. נקבל על עצמנו לימוד של מסכת חדשה, קביעות של חסד, או התחזקות בחינוך הילדים והארת פנים לסביבה. כשאנו יוצרים לעצמנו שליחות חדשה ומבקשים להעניק רוחניות לזולת, אנו פותחים צינורות חדשים של שפע, וזוכים להמשיך על עצמנו כוחות רעניים, בריאות, ואריכות ימים ושנים.

הכיסופים לחכמה – סוד הקניין של תורת חיים

הביישנות או ההשתוקקות

בפרשתנו פונה משה רבנו אל בני ישראל בבקשה (דברים א) הָבו לְכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנָבִיִּים וְיָדְעִים לְשִׁבְטְכֶם וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם. על המילה חֲכָמִים מביא רש"י פירוש קצר ופלאי, חכמים הם כסופים. המהר"ל בספרו גור אריה תמה על דברי רש"י הללו, מה ענין כסופים אצל חכמים. הלא המדובר כאן הוא במיני דיינים ומנהיגים, ומה תסייע תכונת נפשם בהיותם ביישנים (מלשון כלומה וביסוף פנים).

אולם מצאנו מים חיים בביאורו של הרה"ק בעל צמח ה' לְצִבִּי ע"ה (עמוד קיד ד'ה חכמים), שכונתו רש"י ליישב כיצד ידעו בני ישראל מי הם החכמים האמיתיים הראויים להנהיג. הרי דרך החכמים להצניע את עצמם, ככתוב (משל יב) וְאֵת צְנוּעִים חֲקֹמָה. אלא שיש סימן מובהק לחכמה, והוא שהחכמים משתוקקים תמיד לכל דבר חכמה. זוהי הדרך אל החכמה, להיות מלא השתוקקות להוסיף ולהחכים, וכפי מידת התשוקה כך זוכים אליה. וזהו שפירש רש"י שחכמים הם כסופים, מלשון כיסופין, געגועים והשתוקקות. אותם בני אדם שהם מלאים כיסופין עזים לחכמה, בידוע שהם תלמידי חכמים הראויים להתמנות דיינים על עם ה'.

המשתוקק לחכמה לומד מכל אדם

זוהי הדרך לזכות בכתרה של תורה, שיהיה האדם חפץ ומשתוקק באמת לזכות אליה. כפי מה שמתחזק אדם רצון פנימי של אמת, כך הוא זוכה לה. על כך נאמר (משל ד ח) סֶלְסֶלָה וְתִרְוֻמָּהּ, ופירש רש"י שסלסול הוא לשון חיפוש. כלומר, שיהיה האדם חוזר ומחפש תמיד, מדקדק ומעמיק בתורה, ועל ידי כך תרומם אותו התורה ויזכה לכתרה. יש לבקש את החכמה כמי שמחזר להרבות כסף וזהב, וכך יזכה אליה, כפי שנאמר (משל ב ד-ה) אִם תִּבְקֶשֶׁה כֶּסֶף וְכִמְסֻמוּנִים תִּחְפָּשֶׁה אֲזַי תִּבֶּן יִרְאֶת ה' וְדַעַת אֲלֵקִים תִּמְצָא.

בדרך זו ביאר רבנו יונה (על אבות פרק ד משנה א) כי עיקר החכמה נמדד כפי מה שאוהב האדם את החכמה ומחפש אחריה. אדם הבקיא בכל החכמות כולן אך אינו אוהב אותן, אינו מוגדר כחכם. מאידך גיסא, המשתוקק ומחפש אחרי החכמה, אף שעוד לא זכה להחכים בפועל הרי הוא כבר קרוי חכם. וזהו שאמרו חז"ל אִיִּזְרוּ חָכָם הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שאם מרוב תשוקתו הפנימית לחכמה הוא מבקש ללמוד מכל אדם את מה שאפשר ללמוד ממנו, הרי הוא החכם האמיתי, ובדרך זו יזכה לבסוף אל החכמה השלמה.

הרצון לחכמה קודם אל החכמה

יסוד זה מאיר את דרשת חז"ל (ברכות נא, א) שאין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר (דניאל ב כא) יְהִב חֲכֻמָּתָא לְחִיבִימִין. לכאורה פלא הוא, וכי מי הוא שיש בו חכמה קודם שנתן לו השם יתברך את החכמה. ביאר זאת הרה"ק רבי צבי הירש מדייטשבוש ע"ה, כי גם קודם שזכה האדם אל החכמה עצמה, הוא כבר נקרא חכם לפי הרצון והכיסופין שיש בו להחכים. וזהו שאמר הפוסק לְחִיבִימִין, לאלו הרוצים להחכים, וכפי עוצמת רצונם לחכמה, כך משפיע להם השם יתברך חכמה מרומם.

מתוך כך מובנת היטב דרשת חז"ל (שיר השירים רבה ו ד) על הפסוק (שיר השירים ו ד) יָפָה אֶת רַעֲיָתִי כְּתָרְצָה, ודרשו במדרש כְּתָרְצָה, כשאת רוצה. כד את בעיני, לית את צריכה בעיני מכלום. ופירש בעל מַתְנֵת כְּחוֹנֶה, שבשעה שאתה רוצה וחפץ באמת לעבוד את ה', אין אתה צריך ללמוד משום אדם את דרכי העבודה, אלא מתוך הכיסופין והרצון הטהור אתה יודע מעצמך כיצד לעבוד את הקדוש ברוך הוא ולהתקרב אליו.

הוראה למעשה:

לאור הדברים הללו אנו למדים, שעיקר עבודתנו בלימוד התורה אינה נמדדת רק בכישורן או בזיכרון, אלא בקיץ כוח הרצון וההשתוקקות. גם אם אדם יושב בשיעור תורה או מול הספר וחש שקשה לו להבנה, אל לו ליפול לייאוש. נתחזק באהבת התורה, נחפש את חכמתה כפי שמחפשים מטמון יקר, ונרבה בכיסופין עזים להבין ולהשכיל. עצם ההשתוקקות הזו והצימאון הבלתי פוסק הם העושים אותנו לכלי קיבול טהור. וככל שנגדיל את מידת הכיסופין שלנו, כך יפתח לנו השם יתברך את שערי החכמה ויאר את עינינו בתורתו.

בִּצְלַח הָאֱמוּנָה

המשך מעמוד קודם

ובית אלוקים.

מבאר הַתַּפְּאֵרָה שלמה יסוד עמוק מני ים. הנביא אומר (ישעיהו נז ט) כי ביתי בית תַּפְּלָה יִקְרָא לְכָל הַעַמִּים. כוונת הדברים היא שעיקר עניין השראת השכינה בבית המקדש אינו תלוי רק באבנים ובעצים, אלא הוא נעשה ונבנה על ידי התפילות והרצונות הטהורים של עם ישראל. כאשר יהודים שופכים את ליבם כמים, הם ממשיכים ומורידים אורות עליונים, ובכך הם בונים כביכול את הבית וגורמים לשכינה לשרות בתחתונים. זהו עומק הפסוק בית תַּפְּלָה יִקְרָא, שהבית מוקם ונוצר מעצם התפילות.

עד שתימלא כוס הדמעות

הבנה זו שופכת אור על תעלומה היסטורית. כשנכנסו בני ישראל לארץ ישראל, הם לא בנו את בית המקדש מיד. חלפו למעלה מארבע מאות שנה של שופטים ונביאים, ולכאורה נשאלת השאלה מדוע אף אחד מהם לא קם לבנות את הבית, הרי מצוות רבות כל כך תלויות בו. אלא שהסיבה הפנימית לכך היא, שעד לימיו של דוד המלך לא התמלאו עדיין מספיק תפילות, דמעות וכיסופים של בני ישראל שבאמצעותם יהיו ראויים לבניין הבית. רק כאשר נולד דוד המלך שהעיד על עצמו וְאֵנִי תַּפְּלָה, ותמלאו הרצונות והבקשות, רק אז נודע

בשבת חזון ובימים אלו של אבלות על חורבן בית המקדש, עלינו לזכור שהבניין העתידי נבנה ממש ברגעים אלו מתוך התפילות שלנו. שום דמעה אינה הולכת לריק ושום אנהא אינה נאבדת. כל פרק תהילים שאנו קוראים, כל תחינה על צרת הכלל והפרט, וכל תפילה גם אם נאמרה לעיתים בעייפות או בחוסר כוונה מלאה, כולם נאספים בקפידה, זוכים לתחיית המתים ועולים אל גניז של מלך מלכי המלכים. ככל שנאמין שהשם יתברך שומע תפילת כל פה, ונשקיע יותר בעבודת הלב ובכיסופים לישועה, כך נוסף עוד אבן חיה ועוד נדבך לבניין בית המקדש השלישי, שיירד בנוי ומשוכלל מן השמיים במהרה בימינו.